

Проломъ

ДВУСЕДМИЧНИКЪ ЗА НАПРЕДЪКА НА БЪЛГАРЦИНАТА

Година I.

София, 5 май 1939 год.

Брой 12.

Тритѣ мѣродавни качества

Животът на отдѣлния човѣкъ и на нацията изцѣло е въ основата си непрестанна борба. А борбата изисква преди всичко духъ. Хората схващатъ пол-лесно тази истина, когато се касае до лична борба. Но тѣ много често я забравятъ, когато мислятъ за колективна борба. И въ това отношение марксизмътъ заблуди много съзнания да надценяватъ значението на количеството, на материалитѣ и на техниката.

Най-важнитѣ качества за успѣха на борческия колективъ, безъ разлика дали той действа на социална или на политическа площ, сж: духътъ, организираността и командването.

Че борческия колективъ има нужда отъ материали и техника е всѣкому ясно. Но материалитѣ и техниката сж нищо въ рѣцетѣ на борецъ безъ духъ. Защото нѣма такива материали и такава техника, които могатъ да отстранятъ всѣки рискъ за бореца. Въ отбрана или въ нападение, борецътъ трѣбва да е способенъ да срещне смъртта. А тази способностъ зависи само отъ духа на бореца. Но борческия духъ не само преодолява смъртта. Той дава твърдостъ въ изпитанията, той дава постоянство въ напрежението, той възстановява бързо разходванитѣ сили, той окриля съ целестремителностъ и той само дава продължителна и упорита издържливостъ на всичко. Затова всѣка борба, социална, политическа или военна, е обусловена преди всичко отъ духа на борцитѣ.

Борческия колективъ не може да се ослани само на духа на отдѣлнитѣ борци. Той трѣбва да е споенъ и отъ общъ колективенъ духъ. Че задължителната военна повинностъ налага най-усилена духовна подготовка по отдѣлно и изцѣло е лесно обяснимо. Но дори и доброволческитѣ борчески колективи се нуждаятъ отъ духовна подготовка. Отъ една страна, защото духътъ на отдѣлния боецъ се поддава на укрепяване и възвисяване, а отъ друга страна, защото колективътъ има нужда отъ духовно единство, т. е. отъ духовна организираностъ.

Организираността въ духовно и въ фи-

зическо отношение е сждо така много по важна отъ количеството, отъ материалитѣ и отъ техниката. Организираността пести сили, дава първавина, прави командването възможно и дава възможностъ за планомерно единодѣйствие. Затова единъ взводъ войници е посиленъ отъ многолюдна тълпа. Затова малки, но стегнати политически колективи могатъ да развиватъ и при най-тежка обстановка широка, свѣтла и възродителна идейна пропаганда. Затова Троцки успѣ съ 1000 души да извърши въ Петербургъ октомврийския превратъ презъ 1917 година. Затова двадесетъ и три хиляди кафяворизци направиха националната революция въ Австрия.

Все пакъ духътъ е най-важенъ. Иначе, упоритата и продължителна борба на осемстотинѣ хиляди неуги араби срещу 15-милионното пребогато свѣтлоно еврейство не може да бжде обяснена. Ами безъ тази истина може ли да се обясни цѣлостно фактътъ, че нѣкогашната шестчленна германска работническа партия разраствана до състоянието на днешния националсоциалистически колосъ! Масата изглежда само инертна, но подготвя ли се упорито, тя се надига бавно, но неотразимо като водата.

Борческия духъ, личенъ и колективенъ, и цѣлостната организираностъ, духовна и физическа, добиватъ пълна резултатностъ чрезъ истинското командване.

Командното качество е пъкъ синтезъ на дарование и упражнение. Командуващиятъ трѣбва да усѣща колектива, както усѣща собственото си тѣло; той трѣбва да усѣща противника и обстановката, както обикновениятъ борецъ усѣща тѣлото и движенията на партньора си. Слобеното и обиграното командно тѣло трѣбва да обладава духа, волята и изкуството да побеждава.

Духъ, организираностъ и командване сж тритѣ мѣродавни качества, съ които се постига всѣка победа. Съ тѣзи три качества се постига и онова, което обикновениятъ човѣкъ смята за невъзможно. Има, наистина, невъзможни задачи. Съ тѣхъ, обаче, не се залавя никое свѣстно командване. Но има и възможни и по-

Изъ предисловието на „Записки по българскитѣ възстания“ отъ Захари Стояновъ

... Ние можемъ да изброимъ мнозина герои, които сж погбали на живота си, както казахъ, като сж убивали чада и жени, които сж жертвували мило и драго за известна цель и идея. Каква е била тази цель и идея? — Освобождението на България изподъ турското иго. Това е за насъ достатъчно. „Тѣ бунтовниците бѣха луди и неразбрани глави, нехранимайковци“ и пр., викатъ нѣкои наши благородни братя. Да, но тѣ бѣха честни и непорочни като ангели, идеални, каквито България едва ли ще роди вече втори такива подобни на тѣхъ. Освенъ това, ние молимъ тия благородни поклонници на разсѣдъка да ни датиратъ поне едно дребнаво събитие изъ тѣхния обществень животъ (чорбаджийски, търговски, ученъ), което да носи най-малко характеръ на пожертвуване, героизъмъ и признанаваме, че тѣхна милостъ сж били практични хора, знаели сж каймета на своята душа, трудили сж се денонощно да има какво да оставятъ на чада и унуки, били сж добри християни; но всичко това се е въртало все около собственитѣ черва, съ нѣкои дребни изключения...

... Както виждате, читателю, патриотизмътъ е бошъ-лафъ; той е сжществувалъ само при турското владичество, а днесъ е невъзможно да се направи разлика между родолобеца и шпионина; палмата се дава на тоя последния. Луди глави сж били ония, които сж слушали куршума въ мозъка си за шастнето на другитѣ. Какво заблудение! Нека ги подритватъ днесъ по улицитѣ, за да имъ доде умътъ въ главата!...

... Влѣзте читателю, въ положението на човѣкъ, който е ималъ съприкосновение съ борцитѣ за българската свобода, който е билъ свидетель на тѣхнитѣ мъченически страдания, и вие ще разберете, че днесъ е невъзможно да се заговори съ благородень езикъ, да остане човѣкъ на своята висота. Може ли

стижими задачи, съ които страховитото командувание не се залава и обезплодява колектива.

Изградени ли сж духътъ, организираността и командването, обладаватъ ли се въ по-голъма степенъ, отколкото ги обладава противникътъ, работи ли и духътъ на времето и нуждата на нацията въ посоката на борческия колективъ и действувала ли се неспирно, упорито и планомерно, тогава съ помощта и на времето се изтъргва най-сетне победата и нейниятъ блѣсъкъ прогонва за мигъ страданията и озарява борцитѣ съ нови сили, съ честь и слава.

А сѣнь Кантарджиевъ

съвременикътъ, билъ той кой и да е, да се не увлича и вълнува, когато единствената сестра на Стефанъ Караджата подава ржка за позорна проситба? Има ли милостъ за всѣки чувствителень човѣкъ, когато стариятъ баща на А. Кънчевъ умрѣ на пѣтъ и се погребва безъ свещеникъ? Когато дветѣ му сестри скитатъ се гладни и боси? Да кажа ли нѣщо по-чувствително? — Вървамъ, че ще се наскърбите за минута поне, но не се стрѣсайте: По-малката сестра на А. Кънчевъ, момиче на 15—17 години, се намираще презъ 1880 г. подъ стрѣхата на една циганка, а по-голъмата си оплаква днитѣ въ Влашко! Кажете ми, може ли човѣкъ да не каже, когато надъ гробоветѣ на Левски, на Бенковски, на Воловъ, на Икономовъ, на Коча и пр. е порасналъ дивъ бурень (на последния лозе), като че народътъ, за който сж се пожертвували, се е потурчилъ? Но само това ли? Да кажемо и да се обрѣнешъ, печатътъ на позора блести съ всичката своя голота. Матевски, другарътъ на Левски, организаторътъ на „гимнастическитѣ дружества“, комуто се дължи сжществуването на Южна България, бѣхе свидетель, когато се погребва. Двама души съ дискосъ въ ръцетѣ ходѣха отъ дюгень на дюгень да събиратъ по петаче за неговото погребение. На тоя дискосъ спушаха своята лепта и враждебнитѣ намъ елементи, съ които покойниятъ водѣше отчаяна борба! Каква национална гордостъ! По сжщото това време всички български вестници бѣха облѣчени въ черно за смъртъта на единъ чуждестранень музикантъ, който бѣше дошълъ въ страната ни само отъ любовъ къмъ лиричѣ. Всички го оплаквахъ горчиво и изказвахъ мнение: да се помогне на фамилията му отъ народното съкровище!... Пакъ по това време колонитѣ на вестницитѣ се пълнѣха съ биографията на другъ единъ облизанъ чужденецъ по случай сребърната му сватба. А за Матевски ни дума, ни ума. Подолу въ сжщия градъ ставахъ живи препирни, биеха се депутати, псувахъ се за постройкаването на нѣкой си храмъ пакъ надъ чуждитѣ гробове! Ехъ, народъ, народъ! Кога ще погледнешъ на своята изпокъсана черга?...

... Най-последъ, къмъ васъ, братя прости сиромаси, се обръщамъ. За васъ съмъ се трудилъ да напиша настоящата книга, за да ви покажа, че най-горешитѣ борци и защитници на нашето отечество сж били не горделиви богаташи и надути учени, а прости и неучени ваши братя, които не сж знаели повече отъ васъ! Достатъчно ще бжде да ви напомня именета на Левски, Бенковски, Коча Чистеменски, братя Жекови, бай Иванъ Арабаджията,

Ив. Ворчо и др., всички хора еснафлии, работници. Тѣ и нѣкои други омиха лицето на България и защитиха нашата опозорена слава: Тѣ направиха да прогрми името българинъ по четиритѣ краища на свѣта; тѣ стѣпиха презрително на всичко свое частно, гордо и неустрашимо издигнаха глава противъ силния тиранинъ, за когото ученитъ глави ни тълкувахъ, че не трѣбва да го разсърдяме, съ гъделичкане само да гледаме за умилюване на неговия погледъ. Всичко това тѣ направиха не че бѣха ходили въ Парижъ да си изострагъ ума, а че бѣха честни, имаха воля желѣзна, характеръ неустрашимъ, обичаха горещо своето отечество — свята длъжностъ на всѣки едногъ; а тия нѣколко качества всѣки отъ васъ може да ги има, стига да пожелае. Нека тия наши народни свѣтили ви служатъ за примѣръ! Не се бойте отъ високитѣ шапки на ученитъ и отъ разкошнитѣ кѣщи на богатитѣ. Не слушайте ония пернати глави, които ви натякватъ всѣки день, че вие не разбирате отъ нищо, трѣбва да си гледате само ралото и да слушате какво ще ви кажатъ ученитъ господиновици. Това е прахъ въ вашитѣ очи. На прѣсти се броятъ ония учени, които биха се решили да жертвуватъ своя гечинимекъ за гашето добро; не благоговейте предъ тѣхъ, когато ви говорятъ, че ходили да гниятъ гърди. Гвили тѣ гърди, но не за васъ, а за своя дребнавъ гечинимекъ, който така сжщо се печели въ ушърбъ на вашата черга. Върнете се нѣколко години назадъ, когато вашиятъ вратъ стоеше на дървника, и припомнете си, имаше ли нѣкой ученъ или богатъ да се прече на помощъ съ своето знание и богатство, има ли нѣкъде гробъ по окървавеното поле отъ тия ужъ ваши благодетели? Тѣ се криеха изъ миши дупки по него време; но когато огрѣ и за насъ слънце, когато настана и за насъ златна епоха, когато дръщченето на ножоветѣ и касатуритѣ се замѣсти съ бѣли рубли и полове, тогава се силѣха на твоето пепелище високитѣ капели и неизвестнитѣ до него време калпави родолобци. „Махнете се отпреде ни; вие сте прости, отъ нищо не разбирате“, говорѣха тѣ, при всичко, че, ако не бѣхте вие съ своитѣ прости глави, тѣхна милостъ и до днешень день щѣха да слугуватъ по Влашко и Богданско за по 20 шиника кукуруузъ въ годишната... Но не е само тоя фактъ, който азъ притежавамъ. Когато се яви повторно борба, когато втори пѣтъ поискана да стѣпятъ на твоя многострадалень вратъ не съ турски ятаганъ въ ржката, а съ честния кръсть напредъ, когато се изискваше въ тая борба не юнашки гърди да стоятъ срещу пищенето на грозния куршумъ, а тенекени лица, които да не червятъ и като ги плюватъ, най-последъ, когато не решителность трѣбваше, а подлостъ и мю-

Нито меда, нито жилото!

Голѣмиятъ полски военень специалистъ генералъ Сикорски, като разглежда въпроса за предлаганата отъ Лондонъ руска помощъ на Полша, пише:

... „Отъ Русия ние можемъ да искаме; благоприятень неутралитетъ, доставка на сурови материали и на военно снаряжение. Що се отнася до евентуално сътрудничество на съветската авиация, която впрочемъ е най-добре развития родъ оръжие въ съветската армия, надъ този въпросъ ще трѣбва да си помислимъ (дори и за това ще си помислятъ поляцитѣ. Б. м.). Това на всѣки случай би било максимума на всичко, което биха желали да получатъ отъ Русия всички държави съседни на нея — при изключване на всѣко по-голъмо и по-тѣсно сътрудничество. Тѣзи държави не искатъ да бждатъ изложени на опасността отъ болшевиизация, опрѣна на червената армия, която все още се титулува авангардъ на свѣтовната революция“...

„Единствено въ случай на пълно безнадеждно положение и изцѣло окупиране на Полша би могло да бжде възможно непосредственото сътрудничество съ Свв. Русия. Но въ такъвъ случай вобщее цѣлото човѣчество би изпаднало въ пълно варварство“.

Така г. Сикорски опрѣдѣля, че болшевишкото приятелство може да бжде използвано отъ поляцитѣ само въ случай на пълното оварварване на цѣлото човѣчество.

Недовѣрието къмъ СССР, между впрочемъ, не е само полско чувство. Не е по-малко то дори срѣдъ нѣкои французки кржгове, които настоятелно препоръчватъ руската „подкрепа“ на малкитѣ държави въ юго-източна Европа. Така французкиятъ в. „Матень“ пише:

„Нѣма значение, дали единъ съюзникъ ще бжде будистъ, мхамеданинъ, православленъ или тоталитарень, стига той да бжде лояленъ, вѣренъ и силенъ. А лоялността налага преди всичко да не се внася безредие въ съюзника, за да не бжде той по-лесно разколебанъ и разкъсанъ. Съ Съветска Русия се намираме при на-

зевирлъкъ, то кой излѣзе на мегданъ? Кой ржкоплѣска на новия тиранинъ? — Ученитъ глави и червивитѣ съ алтъни богаташи. Прочее, напредъ, братя! Не се срамувайте отъ вашата простота... Да не кажете, че учението е лошо нѣщо. Пази, Боже! Ученитъ хора именно сж ртървали човѣчеството отъ клещитѣ на тиранина; но за голѣма жалостъ, ние нѣмаме още такива учени. Занапредъ добръ е Господъ...“

Пловдивъ, 22 януарий, 1884 година

Нѣщо за японцитѣ

Пради войнитѣ твърде често обичаха да ни сравняватъ съ японцитѣ. Прозвището „японци на Балканитѣ“, което ни прикачаха, съвсемъ не бѣше нито случаенъ комплиментъ, нито произволно сравнение. Въ основата на това сравнение все пакъ имаше, може би, известна прилика между японци и българи. И все пакъ не би могло да се каже, че ние познаваме дори повърхностно сѣщинскитѣ японци, или че не би имало какво да научимъ отъ тѣхъ, безъ да претендираме да станемъ сѣщински японци.

Поради това лобопитни сж, макаръ откъслечно дадени, долнитѣ сведения, които дължимъ на голѣми познавачи на японския битъ: Интелигентниятъ европеецъ счита за идеалъ абсолютната свобода на личността си, при която свобода той става срѣдоточие на всичко, което го окружава.

У японца, казва Востокъ, ние намираме малко понятното за насъ съчетание на артистичността на натурата съ отсъствието на чувство за личността. У насъ артистичната натура е неразривно свързана съ съзнанието за своята индивидуалност, съ своята лична особеност, своята лична самоценност, докато у японца съзнанието за особеност и мѣрилото за ценностъ се приближаватъ не къмъ личната индивидуалност, а къмъ събирателната, къмъ нацията.

Националниятъ животъ, националнитѣ интереси и идеали, следователно, за японца сж по-горе отъ личнитѣ.

Тоя мирогледъ у японца, споредъ Востокъ, се формира чрезъ възпитанието още отъ детинство. Веселиятъ и живъ японецъ, който, споредъ него, прави на нѣкои хора впечатление на човѣкъ лекомисленъ, още отъ най-ранна възраст внушава на детето, че животътъ е даденъ на хората не за радости. Тая сурова и тежка доктрина, обаче, се прилага така, че на угнетява детската душа. Лишено отъ всѣкакви строгости, японското възпитание като невидима ржка води детето къмъ една целъ: да формира инстинктитѣ му и да

пълно противоположния случай. Самата сѣщина на нейния режимъ иска всичко да бжде разрушено въ другитѣ държави, може би, защото сама е разрушила всичко въ себе си. Тя не може да бжде никжде, безъ да подрива и да разваля. Това е за нея нѣщо повече отъ една жизнена необходимостъ: това е една естествена нужда. Впрочемъ тя не го крие.

Само у насъ стари и нови русофили, вече две десетилѣтия натякватъ неуморно, че не поемаме протегнатата „братска“ ржка на Москва!

К.

ги насочи къмъ въплощението на расовия идеалъ.

„Децата въ Япония се възпитаватъ при пълна свобода: сама природата имъ служи единъ видъ като възпитателка. Въ Япония хората и природата сж се тѣй пригодили, привикнали единъ къмъ другъ съ течение на вѣковетѣ, че сж си оставили неизгладими следи единъ върху другъ“... „Японското възпитание много повече се грижи да възпита хора годни за общественостъ, отколкото да освобождава децата отъ тѣхнитѣ индивидуални породи“... „Никое зрелище не е въ състояние така да зарадва японца, както усмихнатитѣ около него физиономии“...

Японецътъ е крайно трудолюбивъ и лобознателенъ. „Грамадна роля въ историята на Япония, казва Ранцевъ, е играла една черта присѣща на цѣлия японски народъ, но появила се главно у самураитѣ (високо-интелигентна и предприемчива класа у японцитѣ, извоювала си ржководно мѣсто въ японския животъ) — това е страстната жажда за знания“.

Широко разпространено е мнението, че японцитѣ сж лишени отъ творчески способности, че тѣ сж способни само да копиратъ. Най-доброто опровержение на тая заблуда е фактътъ, че японцитѣ заеха всички технически и научни открития отъ Европа, но ги натурализираха и грижливо ги приспособиха къмъ духа и характера на страната си, именно благодарение на типично японския творчески гений. И колкото повече творци, толкова повече японецътъ чувствува избраността на родината си, предимствата ѝ предъ другитѣ страни. Къмъ чуждото той впрочемъ чувствуваше дори омраза.

Въ това отношение лобопитно е, не толкова като съветъ, колкото като характеристика на японца, едно писмо на философа Хербартъ Спенсеръ писано до баронъ Канеко Канторо презъ 1904 г.:

„Колкото е възможно, пише Спенсеръ, държете се по-далечъ отъ европейцитѣ и американцитѣ. Грижливо пазете страната си отъ посещенията на иностранцитѣ. Не позволявайте на другитѣ нации да се преселватъ у васъ: ще последватъ стълкновения, които могатъ да бждатъ опасни за васъ. Не давайте привилегии на иностранцитѣ. Особено пакъ не сключвайте съ тѣхъ на ваша територия дългосрочни аренды. Забранете на иностранцитѣ експлоатацията на вашитѣ жѣлѣзници, даже и държавнитѣ; противното ще доведе до неизгодни за васъ спорове. Въ Англия, сжщо както и въ другитѣ цивилизовани страни, вървите твърде много на своитѣ търговци и предприемачи. Шо се касае до смѣсенитѣ бракове

Прилича на поражение

За да отнесатъ по-дълбоко въ миналото коренигъ на своята духовна култура и докажатъ голѣмата старинностъ на езика си, днешнитѣ турци, по внушение на своя великъ Ататюркъ, създадоха известната Слънчова теория. Чрезъ нея се опитаха да увѣнчаатъ турския езикъ съ славата на първомайка на езицитѣ човѣшки.

За да обоснове правото си на владичество надъ земята и нуждата отъ пречистване на живота чрезъ великата социална революция, болшевизмътъ, споредъ собственитѣ му признания, превърна историята, пакъ и науката изобщо, въ „вулгарна социология“.

Никой свѣстенъ човѣкъ, за когото животътъ е все пакъ подчиненъ на известни нему присѣщи закони и историческитѣ събития сж свързани съ известна логика, не би препоръчалъ никому тоя своего рода наученъ шовинизъмъ. На всѣки случай това нѣма да бжде българинъ. Но никой сериозно не би препоръчалъ и другата крайностъ, въ която попадатъ нѣкои отъ нашитѣ историци: да представятъ явно едностранчиво и въ очевидно несимпатична свѣтлина българската история.

Така поне, както доскоро се преподаваше въ нашитѣ училища, тая история не бѣше, освенъ една верига отъ военни походи за разорения, плячка и пожарища. Така я преподаваха и бездушнитѣ автомати, за които цѣлата педагогическа мждростъ се изчерпваше съ методата на „отъ тукъ до тукъ“, така я преподаваха и ловкитѣ поклонници на „новитѣ вѣнания“ въ педагогиката, които още върху детскитѣ чинове се опитаха да будятъ класово съзнание у българина.

До такава степенъ безконтролна остана тая педагогична деятелностъ, че все още спокойно и до днешъ тя сади въ душигъ на децата своитѣ цвѣта на злото.

Дори тия дни въ едно отъ най-старитѣ наши детски списания единъ авторъ, предъ чието име често поставятъ прилагателни като „известенъ писателъ“ и др., разказва на малкитѣ си читатели, че царъ Симеонъ, познатъ като създателъ на Златния вѣкъ на българската книжнина, съ своитѣ непрекъснати

на вашитѣ съотечественици, строго ги забранете“...

„Може би, въ следното поколение, пише той, Япония ще се избави отъ своя консерватизъмъ, но въ съвременната наша епоха нейното спасение е въ абсолютния консерватизъмъ“.

И наистина, „кждето и да живѣе японецътъ, казва генералъ Нигеръ, той винаги се подчинява на законитѣ на родината“.

войни билъ превърналъ страната си въ пустиня.

Таква автори не се спъватъ дори отъ факта, че тъкмо Борисова и Симеонова България бѣше едно огнище, чиято културна свѣтлина огрѣ и просвѣти цѣлия славянски свѣтъ въ времената, когато Западъ тѣнѣше още въ варварство. Тѣ, обаче, не биха се постѣснили да прославятъ и „културната роля“ на нѣкакъвъ Тамерланъ, ако идеологическата имъ позиция имъ налага това, защото, за да представятъ българскитѣ царе като нѣкакви автorkрати ненаситни на кръвопролития и грабежи, тѣ прилагатъ къмъ тѣхъ не дори мащаба на днешното време, а мащаба на нѣкаво си въображаемо бждеще. А съ тая мѣрка тѣ биха рискували да изкаратъ най-голѣми кръвожадници и най-благочестивитѣ споредъ тѣхъ владѣтели, и свѣтски и духовни, и на западъ и на изтокъ.

На нѣкогашнитѣ български царе не липсваха, покрай другитѣ, и войнишки качества. Защото войнишкитѣ качества, като способностъ за самозащита, така или иначе, бѣха и си останаха най-ценната заложба у човѣка отъ зората на неговото очовѣчване и до днешъ. Тия качества, за голѣма изненада на новото време, останаха все пакъ най-показното нѣщо дори у ония, които претендиратъ, че носятъ въ душигъ си каймака на човѣщината.

Та нима болшевизмътъ не разруши съ жестока война старото, за да крепи новото свое чрезъ военщина! Нима най-голѣмата негово гордостъ не е червената армия!

Нѣма народъ, у когото хилядолѣтнитѣ традиции да сж тѣй здраво вкоренени, както английския. За англичанина най-ненавистното нѣщо отъ вѣкове бѣше задължителната военна служба, която ограничавала личната свобода у човѣка, убивала демократичното чувство у него. И ето, въпѣрки всичко, днешъ Англия налага на поданицитѣ си задължителната служба. И гордиятъ Албионъ намира вече, че у човѣка може да има едно чувство по-възвишено отъ отвращението къмъ службата на родината.

Войнишкитѣ качества у нашитѣ прадѣди бѣха не порокъ, а добродетель, наследявана съ вѣкове. И за тази добродетель безпристрастната история е запазила само добри спомени.

Нѣщо чудно, следователно, че и турцитѣ, единъ истински войнишки народъ, още съ стжпането си на Балканитѣ, оцениха тъкмо войнишкитѣ качества на българитѣ и създадоха така нареченитѣ войнигански спомогателни войски на редовнитѣ турски военни сили. На тия отряди тѣ запазиха дори българското име редомъ съ други още названия, които съдържатъ въ себе си яснитѣ следи на старата българска военна организация.

Така неволно, може би, покорителитъ запазиха една отъ най-ценнитъ стари български традиции — военната. И запазиха я не за зло. Защото историци като Иречека ни казватъ, че тъкмо селищата на тия войнигани въ по-ново време станаха огнища, отъ дето се разпалиха искритъ на нашето пробуждане като народъ.

Сега, обаче, нова напасть се надига!

Следъ като десетилѣтия ни втъпяваха, че българската история не е, освенъ само войни, военщина и воененъ духъ, сега нови „историци“ упорито ровятъ, търсятъ документи, за да докажатъ непремѣнно, че въ сжщностъ българскиятъ народъ не е притежавалъ особени военни качества поне презъ време на робството. Отъ любовъ къмъ чистата наука, тѣ се чувствуватъ задължени непремѣнно да му отречатъ онова, което турцитъ му признаха още при първия си достѣгъ съ него, като извикаха на животъ войниганството.

Повдигането на тоя споръ въ днешно време би изглеждало дори безсмислено, ако намѣренята на тия историци да не бѣха тѣй подозрителни и угоднически. Въ стремежа си да докажатъ на всѣка цена, че българинътъ презъ време на робството не е билъ способенъ, освенъ за яхърджийство въ султанскитъ конюшни, новитъ изследователи сж готови да отречатъ дългогодишната добросъвестна книжовна дейностъ на всички работили преди тѣхъ въ тая областъ, да подложатъ на съмнение маса материали събирани за осветляването на въпроса.

Нѣщо още по-странно дори. Заловени здраво за мохамеданския свещенъ законъ шерната, който билъ забранявалъ да се дава на християнина оржие, тѣ не вѣрватъ дори на султански фермани, дето изрично се споменава: Да се събератъ войници, независимо отъ вѣрата, народността и потеклото имъ, стига да сж опитни да държатъ оржие и да се сражаватъ на бойното поле.

Готови сж сигурно да опровергаватъ и твърдението на турци, които пишатъ: „Турция и България, като членове на отоманската общностъ, се биха презъ вѣковетъ рамо до рамо. Между войницитъ, които обсаждаха Виена, имаше и българи“.

Турци признаватъ, че въпрѣки всичко, българинътъ е запазилъ и до край своитъ войнишки качества, а нѣкакви новобългари искатъ да ни убедятъ, че ония, които презъ ужаситъ на вѣковетъ пренесоха до насъ българското име, не били способни, освенъ да бждатъ яхърджии при султанскитъ коне!

Ако такава една научна деятелностъ не е поражение, тя на всѣки случай напомня вавилонско смѣшение на езичитъ съ всичкитъ му пакостни последици за здравето наше на-

Семейство, народъ и държава

Ударитъ, що сждбата нанесе на нашия народъ, можемъ да сравнимъ съ ударитъ, които човѣкъ нанася на нажежено жельзо, за да го освободи отъ згурята и да го облагороди. Никой народъ въ Европа не е получилъ толкова удари отъ сждбата и не е претърпѣлъ толкова превращения, колкото българския презъ своята хилядогодишна история. Но той винаги се е издигалъ изъ своитъ изпитания като фениксъ изъ пепелта и винаги е билъ отново готовъ да изпълни призванието си.

България се прояви презъ своето сжществуване като най-важенъ факторъ въ юго-източна Европа. Да не се забравя, че тя е фенерътъ, който свѣти на югоизтокъ. Тя трѣбва и за въ бждеще да остане най-важната артерия за сърцето на Балканския полуостровъ.

Нашиятъ народъ създаде религия, изкуство и книжнина, които дадоха свѣтлина и култура на славянскитъ народи. Но той вкуси и отъ режима на прословутата демокрация съ нейната политическа корупция, борби и кризи. Той, обаче, преодолѣ вече и тия удари.

Сега вѣрви къмъ нови насоки, съ нови стремежи да се преустрои родината и да се преодолѣятъ финансовата и икономическа кризи. Новитъ системи, обаче, ще иматъ своята сила, ще бждатъ творчески и ще преуспѣятъ само тогава, когато въ сърцата на младото поколѣние тѣ здраво закрепнатъ и се развиятъ. Младежта трѣбва умствено и морално да устои на новото време: тя трѣбва още отъ детинството да бжде възпитана и пропита съ национални чувства, които съ нищо да не могатъ да се разбиятъ и покварятъ.

Днесъ възпитанието на младежта — да обича тя народъ и държава е една отъ първитъ гарантирани съ успѣхъ задачи и първиятъ етапъ за преустройството на България.

Голямо влияние въ това отношение може да упражни и семейството, за което държавата трѣбва да го подпомогне.

Либералната система въ миналото спрѣ правилното народно развитие и донесе съ себе си извратеното схващане за моралъ, родъ, семейство и деца. Тая система допринесе мно-

ционално чувство, особено когато това се допуска дори отъ мѣста, които трѣбва да търсятъ истината, но да не оставятъ тя да се използва за чужди и съмнителни цели. Съ историческитъ истини не бива да си служатъ така непохватно поне хора, които все пакъ заематъ макаръ мнѣничко нѣкакво мѣсто окiclo голѣми учебни явдения.

Д. П.

И Финкелщайнъ...

Следъ двегодишно упорито клатушкане и все пакъ неочаквано помръкна върху безбръжното руско небе голѣмата червена звезда и на Максимъ Максимичъ Литвиновъ, въ сжщностъ не дори руски, а полски еврейнъ Финкелщайнъ. Забулилъ по правилата на революционната тактика сжщинското си име, за да не дразни националното чувство на ония, чийто сънародникъ и управникъ трѣбваше да стане, Литвиновъ даде много жертви на болшевизма. Той първи едва ли не приложи на практика препорѣжата на Ленина, като се ожени за видна и много богата англичанка, чийто английско богатство постави въ услуга на руската революция. Той бѣше единъ отъ онѣзи, които най-силно друсаха устоитъ на царска Русия, за да я превърнатъ въ гнѣздо на революцията, която трѣбваше отъ тукъ да залѣе „гнилия“ буржоазенъ строй. А следъ революцията пакъ той заведе революционна Русия въ жевенското ОН, наричано отъ болшевикитъ домъ на разврата. И като върза революцията за най-здравия стълбъ на тоя строй, той заедно съ други политически величия като него прокламира светостъта на договоритъ и вѣчността на очертанитъ отъ тѣхъ граници.

И ето, устоялъ на бури като оная, която повали дори маршалъ Тухачевски, бащата на

го за развитието на индивидуализма и класовата борба. Тя тласна народа къмъ егоизъмъ и материализъмъ. Въ либералното схващане се отрови народната душа.

А за благоденствието на народа отъ голѣмо значение е семейството. То е като силно чувствителенъ нервъ, който при погрѣшно лѣкуване може да парализира цѣлия организмъ.

Трѣбва да се направи невъзможно връщането къмъ грѣшкитъ на миналото. Държавата и частнитъ институти съ тѣхната система на възнаграждение, а сжщо и данъчната техника трѣбва да бждатъ справедливо нагодени къмъ положението на семейството. Жената трѣбва да бжде освободена отъ грижата за своята и на децата си прехрана. Бждацето имъ трѣбва да бжде осигурено отъ държавата. Само тогава младото поколѣние ще бжде готово всичко да пожертвува въ борбата за възврѣщане на народа вѣрата въ собственитъ му сили, за изграждане на една нова благоденстваваща държава.

Младежта трѣбва да повѣрне на народа неговия идеалъ, обичайта му къмъ родината, историята и къмъ неговитъ традиции. Успѣли въ тази насока, тогава можемъ да бждемъ спокойни и нѣма защо да се страхуваме за утрешния день на отечеството си.

Инжен. Сл. Василевъ

червената армия, далъ като заложници на Москва децата си, останалъ на поста си дори следъ заточаването на жена му въ Сибирь, той днесъ се сгромоляса за една нощъ!

Падането на станалия вече твърде популяренъ ржководителъ на болшевишката вѣншна политика предизвиква почти всеобщо недоумѣние. Завесата, обаче, би се твърде много повдигнала, ако си спомнимъ думитъ на френската преса, която има всичката възможностъ да бжде добре осветлена върху новитъ политически ходове на болшевизма. А споредъ тая преса, Русия вѣрви къмъ русификация, къмъ порусване, колкото и странно да звучи тоя изразъ. И наистина, въ всички области на своя животъ, Русия се залива отъ една ярко националистическа вълна.

Днесъ Петъръ Велики и Александъръ Невски, отъ „агенти на търговския капиталъ и рускитъ феодали“, се превръщатъ вече въ защитници на славянството срещу нѣмщината. Днесъ създателитъ и носителитъ на великоруската идея сж образци за подражание на новитъ руски управници. Днесъ, очевидно, Финкелщайнъ става вече неудобенъ за бждащата руска политика, въпрѣки всичкитъ му връзки съ най-можжитъ международни организации, а може би и именно поради тия връзки.

Той трѣбва да бжде замѣстенъ съ русина Молотовъ.

Но какво ще стане съ Литвинова?

Ето единъ почти неумѣстенъ въпросъ.

Ако по чудо молитвитъ на неговия по-старъ братъ, равнина въ бѣлостокската си нагога въ Польша го спасятъ отъ сждбата на много други като него и преди него, той сигурно ще се опита да поразсждава върху превратността на сждбата всичко. А че си спомни, може би, и за сждбата на цѣли народи, които съ неговото благосклонно съдействие въ името на свободата и демокрацията бидоха осждени да бждатъ задушени.

Х м.

Кои бждатъ заловени

Ония, които бждатъ заловени, че получаватъ пари отъ чужбина за водене политическа пропаганда, ще бждатъ наказвани съ затворъ отъ 6 месеца до 5 години и съ глоба отъ 1000 до 5000 франка.

Ето една чудесна мѣрка! Само че, за съжаление, не е у насъ, а въ Франция.

У насъ, въпрѣки всеобщата ни сиромашия, ако се вѣрва на слуховѣтъ, всички коммай „получаваме“ отъ нѣкѣде и доста хора живѣтъ така, не по нашенски, а никой не е заловенъ да взема отъ нѣкѣде нѣщо за нѣкаква целъ.

Единъ доброволец въ републиканска Испания

Съ молба да му дадемъ гласностъ, въ редакцията на „Проломъ“ се получи следното частно писмо на единъ българинъ, социалистъ, доброволецъ въ червенитъ испански войски. Предаваме го съ малки съкращения, като запазваме стила и правописа на автора му:

„Драгий Г.

Следъ дълго мълчание, ти се обаждамъ, отъ единъ концентрационенъ лагеръ, на брѣга на... въ Франция...

Патилата ми нѣматъ край въ Испания. „Другаритъ“ поискаха да ме убиятъ и бѣха ме почти наредили но, грешка, неможахъ да познаятъ, бързо се справихъ съ положението въ което бѣхъ изпадналъ и имъ се изплъзнахъ отъ ржцете. И то защо искаха да ме премахнатъ? — Защото не сжмъ комунизтъ и имъ правехъ опозиция. Като войникъ сжмъ се държалъ малко по-добре отъ тези мъртви души (мъртви души разбирай комунистите). Бѣхъ произведенъ сержантъ. Следъ това дойде производството ми за поручикъ и го спряха въ щаба и ми поискаха декларация, че ще стана комунизтъ за да пуснатъ производството ми но азъ отказахъ: въ общество на престѣпници не влизамъ и нѣма да влезъ и ще имъ бъда кръвенъ врагъ до край.

Ако ти опиша само една милионна частъ отъ това що знамъ за дейността и престѣпленията (убийства, кражби, изнасилвания, мошенничества, грабежи, лъжи и др.) на „другарите“ — косата ще ти се изправи. Но ако се върна въ България ще ти разправа всичко.

Пазете отечеството като зениците на очите си (подчертано отъ автора) — защото ако го загубимъ е страшно за българите. Точка, никакви пар-

тизанства и глупости, доколкото знамъ българския народъ се осъзнава и обединява около царъ, държава и е единенъ, това ме радва много и трябва да радва всеки честномислящъ българинъ. Ако стане мобилизация въ България азъ се връщамъ въ отечеството си и подъ българския триколюборъ съ пушка въ ръка ще браня България.

Драги Братко, отъ Испания съмъ ти писалъ много писма съ съдържание не верни, защото бѣхъ принуденъ да пиша така отъ „другарчетата“ иначе?

Много бивши комунисти сега сж страшни антисимити и то защото евреите въ интер. Бригадите командваха отъ тила и не сж дали нито единъ убить, а убиваха честни младежи по най жестоку начинъ, на бойната линия нѣматъ куража да идатъ, страхливи, жестоки и мръсни“.

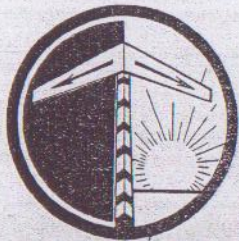
Писмото носи дата 2 априль 1939 г. Съ откровеността и прямотата си то прави излишни всѣкакви пояснения.

Статията „Единъ философъ, компетентенъ по всичко“, помѣстена въ бр. 11 на сп. „Проломъ“, е извадка отъ една обширна статия на г. проф. Консуловъ, печатана въ бр. 9 отъ т. г. на сп. „Просвѣта“. Извадкитъ сж направени отъ получения въ редакцията отпечатъкъ на сжщата статия.

По липса на мѣсто не можахме да я помѣстимъ изцѣло. Интересувашитъ се, обаче, могатъ да я прочетатъ въ поменатата книжка на сп. „Просвѣта“.

По технически причини 12-та книжка на сп. „Проломъ“ закъснѣ съ нѣколко дни. Просимъ извинение!

Печатница „ПРАВО“. София, ул. „Бачо Киро“ № 2. Телефонъ 2-00-78

Отговорен редакторъ: Стефанъ Поповъ, ул. „Езлоги Георгиеви“ 33. София. Пощенска чекова сметка 39-57, София. Годишенъ абонаментъ 60 лева. Ржкописи се приематъ само, когато сж написани на пишуща машина, на едната страница, съ нормални междуредия и бѣло поле.